

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Compendium memorandorum vires naturales et commoda comprehendens a Plinio data

Duval, Robert

[Paris], zwischen 8. Mai und 20. Nov. 1500

Liber nonus [...]

[urn:nbn:de:bsz:31-293518](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-293518)

Cum candidi prouenere: letum faciunt ostētum, Sorices hieme cō
di autor est Nigidius

Glīres censorie legis principes non alio modo cenis ademere: q̄ cō
chilia. & alio ex orbe aduectas aues.

Ca. lxxvi. Mira de quorūdam locorum animalibus.

In orchomeno tota subruūt arua talpe. Mute sunt rane & cicas
de in Cerypho insula. Edem alio translate canunt. In affrica nec
apros nec ceruos nec capreas. nec vrsos esse.

Finis excerptorum a libro octauo

Iber nonus continet animalium aquaticorum histori
am & naturam

Ca. ii. Quare maxima in mari animalia
potius q̄ in terra.

Vnt cōplurima in his maiora terrestribus. Cā euidens hūo
ris luxuria. In mari aut tā late supino molliq; ac fertili acre
mēto accipiēte causas genitales sublimi spq; pariēte natu
ra. Pleraq; etiā reperiunt mōstrificat; pplexis & in semet aliter atq;
aliter nunc statu nūc seminibus fluctu cōuolutis atq; principiis. Vt
vera fiat vulgi opinio qcquid nascit in pte nature vlla: et i mari eē
Preterq; multa q̄ nusq; alibi rerū qdē nō solū aialū simulacra inesse
licet intelligere intuentibus yuā. gladium, ferras. Cucumin vero &
in colore & in odore similem. Quo minus miremur equorum capi
ta in tam paruis cocleis eminere.

Ca. iiii. de iudici maris beluis

960
Balene quattuor iugerū. pisces ducentū cubitorū. Quippe vbi
locuste quaterna cubita impleāt. Anguile in gāge tricenos pedes.
Sed in mari belue circa solsticia maxime visunt. Tūc illic ruūt tura
bines tūc imbres. tūc deiecte mōtiū Iugis pcelle. ab imovertūt ma
ria. pulsataq; e pfundo beluas cū fluctib; voluūt. Vt alexātri clas
fis nō aliomō q̄ hostium acie obuia contrariū agmen aduersa frōte
dīrexerit. qui non voce. non sonitu non istu: sed fragore terrentur.
Circa arrabi annē fores in domibus maxill; beluarū facere ossibus
tacta cōtinguare. Ex qbus multa quadragenū cubitorū magnitudis
repta Exeūt & pecori siles belue in terra. pasteq; radices fructicū re
meāt. Et qdā equorū asinorū capitibus taurorūq; q̄ depascunt sata.

Ca. v. de homine marino, ariete & elephanto.

Vifum in gaditano oceano hoïem marinum marinus: toto corpore, absoluta fimilitudine ascendere nauigia nocte, statiq; de grauari quas in fedit partes, & fi diutius permaneat mergi. Tiberio principe contra Iugdimensis prouincie litus infularu; treceras amplius beluas reciprocās destituit oceanus mire varietatis & magnitudinis, inter reliquas elefantos & arietes candore tantu; cornub; assimilatis, nereidas vero multas

Ca. viii. de delphinis

Elocissimum omniu; animalium delphimus, se docior voce lucre, acrior telo, ac nisi multum in terra rostrum os illi foret medio pene in ventre; nullus pisciu; celeritatē eius euaderet, Agunt vere cōiugia. Interdum binos nutriūt vberibus atq; gestant etiā fetus in infātia infirmos. Quin etiā adultos diu comitant; magna erga partū caritate, Adolefcunt celeriter, decē annis putantur ad summā magnitudinē puenire. Viuūt etiā tricenis; qđ cognitum p̄cisa cauda in experimentū, Voce gemitu humano similis Rostrū Cymū, qua de causa nomen simonis omnes miromodo agnoscūt, malluntq; ita appellari, Delphinus non tantū hoīs amicum aiāl; verū & musica arte mulcēt; symphonie cātū; & p̄cipue hī dranli sono Homīnē non pauescit; alienum, Obuiam nauigiis venit; alludit exultans.

Puerū cum appellatur illum simonis noīe sepius fragmētis panis quem ob id ferebat alexisset; miro amore dilexit. Quocunq; diei tempore in clamatus a puero quīs occultus atq; abditus; ex imo ad uolabat, Pactusq; e manu; p̄bebat ascensuro dorsum; aculeos velut vagina condens. Receptumq; per magnum equor in ludum ferebat, Similimodo reuehens pluribus annis; donec morbo extincto puero; subinde ad consuetum locum ventitans tristis & merenti similis; ipse quoq; (quod nemo dubitaret) desiderio expirauit. Puerum alium hermiā similiter maria equitantem cum repentine procelle fluctibus exanimat; esset relatum; delphinumq; causam leti fatentē; non reuersum in maria, atq; in sicco expirasse.

Ca. xi. de testudinibus

Estudinū putamina secare i lamnas lectosq; & repositoria his vestire carbilius instituit. Prodigii et sagacis ad luxurie instrumenta ingenii.

Ca. xv. Occasiones capture piscium.

Est in euripo saxum Miri candoris a vado ad summa perlucēs Huius aspectu; territi pisces repēte sp̄ aduersus bifanciu; p̄montoriū

precipiti petūt agmine. Itaq; oīs captura bizancii est magna calcedonis penuria.

Animal est paruū scorpionis effigie, aranei magnitudine. Hoc se & tynuo & ei qui gladius vocatur crebro delphini magnitudinē excedenti: sub pinna affigit aculeo, tantoq; infestat dolore; vt naues sepe exiliant.

Ca. xvi. anguria & capture piscium.

Siculo bello ambulāte in littore angusto piscis e mari ad pedes eius exiliit. Quo argumento vates respondere neptunum patrem adoptantem eū sibi: Sexto pompeio repudiato. Piscium femine maiores q̄ mares. Vagantur gregatim fere cuiusq; generis scamoffi Capiuntur ante solis ortum. Tum maxime piscium fallitur visus.

Aiunt si iteretur gurgēs interesse capture. Itaq; plures secundo tractu trahi q̄ primo: gustu olei maxime. Dein modicis imbribus gaudent. alunturq;.

Ca. xix.

Vberimam esse piscium captura sole transeunte piscium signū

Ca. xxi. de anguilibus.

Anguile octonis viuunt annis. Durant & sine aqua senis diebus aquilone spirante austro paucioribus. At hiemem in exigua aqua non tolerant. nec in turbida. Ideoq; circaver giliās maxime capiuntur: fluminibus tum precipue turbidis. Examines piscium sole non fluitant.

Ca. xxiii. de murena.

Vrena quocūq; tempore parit: cū ceteri pisces stato pariāt **m** Vulgus coitu serpētū impleri putat. In gallia septētriona li murenis oibus dextera in maxila septene macule ad formā septētrionis aureo colore fulgent dūtaxat viuētib; pariter q; cū anima extinguuntur. Inuenit in hoc animali documenta seuicie veditius pollio eques. ro. Viuariis eorum immergens dānata mācipia. Ferunt aceti gustu eas precipue in tabiem agi.

Ca. xxv. de echeneide.

St paruus admodum piscis assuetus petris echeneis appellatus. Hoc carinis adherente naues tardius ire creditur. **e** Trebius niger pedale eū dicit, & crassitudine. v. digitorū naues morari. Preterea hanc esse vim eius asseruati sale: vt aurū qd ceciderit in altissimos puteos ad motus extrahat.

Ca. xxxi. de cancris.

v Iuūt petrosi locis cācri. Oia eius gñis hieme ledū autūno & vere pinguescūt. Et plenilumino magis, q̄ nocte sid' tepido ful

gore mitificat. Femine primus pes duplex: mari simplex. Cancri in pauore etiam retrosum pari velocitate redeunt. Dimicant inter se ut arietes. Contra serpentium ictus medentur.

Ca. xxxv. De margaritis.

Parum fuerat in gulas condi maria; nisi auribus manibus capite toto corpore: a feminis iuxta virisque gestarentur. Quid mari cum vestibus? Parum sit nisi qui vestimur periculo etiam vestiamur. A deo per totum corpus: anime hominis periculo quesita maxime placet. Precipue laudatur margarita circa arabiam in persico sinu maris in bri. Origo atque genitura conche est haud multo ostrearum cochis differens. Has ubi gentalis amnis stimulauerit hora: pendentes se se quadam ostitatione: impleri rostrido conceptu tradunt. grauidas postea eniti Partumque cochlearum esse margaritas; pro qualitate roris accepti. Si purus inflexerit: candorem conspici Si turbidus: & fetum sordescere. Ex eo quippe constare celi eis maiorem societatem esse quam cum mari. Inde nubilum trahit colore; aut pro qualitate matutina serenum. Si tonuerit: pauidas ac repente compressas que vocant phisemata efficere speciem, verum inani inflatam sine corpore. Hos esse concharum abortus. Sole rubescere candoremque perdere ut corpus humanum. Quare precipuum custodiunt pelago altius merse quam ut penetrent radii. flauescunt tamen & ille senecta rugisque torpescunt. Nec nisi iuuenta constat ille qui queritur vigor. Concha ipsa cum manu videt comprimit sese operitque opes, gnara propter illas se peti. Manumque si preueniat acie sua abscondit, nulla inuisiore pena. Earum corpus solidum esse manifestum est; quod nullo lapsu franguntur.

In britania paruos atque decolores nasci certum est, quoniam diuus iulius thoracem quem veneri genitrici in templo eius dicauit ex britannicis margaritis factum voluerit intelligi.

Loliam que fuit caii principis matrona. Nec soleni apparatu: sed mediocrium sponsalium cena: vidi smaragdis margaritisque operat: refulgentibus toto capite crinibus auribus colo monilibusque digitisque. Que summa sexagesies sextertium colligebat. Nec dona pro digi principis fuerant: sed auite opes prouinciarum scilicet spoliis parte. Hic est rapinarum exitus. Hoc fuit quare. M. lolius infamatus sextertium operata: spectaretur ad lucernas. Computet aliquis ex alia parte quantum Curius aut fabricius in triumphis tulerint: & ex altera parte. Loliam mulierculam accubantem.

Duo fuere maximi uniones per omne euum. Vtrumque possedit cleo-

patra Egypti regna: per manus orientis regum sibi traditos. Hec
(cum exquisitis cotidie antonius saginaretur epulis) superbo simul
ac procaci fastu: vt regina meretrix: lauticiam eius omnem appa-
ratumq; detrectans: querente eo quid astrui magnificentie possit:
Respondit vna se cena centies sextertium absumpturam. Antoni
fieri posse nō arbitrabatur. Ergo sponsonibus factis: postero die
quo iudiciuz agebatur: magnificam alias cenam. sed cotidianam.
Antonio apposuit irridenti: Computationēq; postulanti. At illa
Coralarium id esse: consumpturamq; se ea in cena taxationē con-
firmans. solamq; se centies sextertium cenaturam. Gerebat auri-
bus tum maxime singulare illud & vere vnicum nature opus. De-
tractum alterum aceto imposuit cuius asperitas visq; in tabem mar-
garitas resoluit liquefactumq; absorbit.

Ca. xxxvi. De natura purpure.

Urpure viuunt annis plurimum septenis. Latent murices
p circa canis ortum tricenis diebus. Congregātur verno tē-
pore. Sed purpure florem illum tingēdis vestibus expeti-
tum in medijs habent faucibus. Liquoris hic est minimi in candi-
da vena Reliquum corpus sterile. Viuas capere contendunt: quia
cum vita succum illum euomunt.

Et maioribus quidem purpuris detracta concha aufetunt minores
cum trapetis frangunt. Ita demum rorem eum excipientes tiriū.

Ca. xlix. De piscium morbis.

m Orbos vniuersa genera piscium vt cetera animalia etiam
fera non accepimus consentire verū egrotare singulis ma-
nifestum facit aliquorum macies: cum in eodem genere etiam pre-
pingues capiuntur.

Ca. l. De coitu piscium.

Pisces atritu ventriū coeunt: tanta celeritate vt visum fallant
Femina coitus tempore marē sequitur ventre eius rostro pulsans.
Nec satis est generationi per se coitus nisi editis ouis iter se versan-
do: mares & femine vitales asperferint virus. Non oibus id con-
tingit ouis in tāta multitudine: alioquin replerent maria & stagna.

Ca. lvi.

Oclearum viuaria instituit Hirpinus distinctis generibus
c separatim vt essent albe que in reatino agro nascūtur. Se-
paratim ilirice quibus magnitudo p̄cipua. Affricane qui-
bus secunditas. Quin & sagmam cōmentatus est earū. sapa & far-
re aliisq; generibus. Vt coclee quoq; atiles ganeam implerent.
Cuius artis gloria in eam magnitudinē perducta sit: vt octoginta
f

34
Coop. vna
vna Coop.
Cannes 100
vna. affricane
similis
2500 dca

quadrantes caperent singularum calices!

Ca.lix. De piscium solertissima captura

Celeriter capitur vno genere paruo nauigio & concolori veste. Eadem ora per aliquot dies cōtinuos piscator enauigat certo spatio. estāq; proicit. Quicquid ex eo mictetur suspecta fraus prede est. Cauensq; quod timuit: cum id sepe factū est: vnus aliquando consuetudine inuitatus anthias escam appetit. Notatur hic intē- rione diligenti: vt auctor spei consiliatorq; capture. Neq; est difficile cum p aliquot dies solus accedere audeat: tandem & aliquos inuenit parlatim comitator. Postremo greges adducit inumeros iam vetustissimis quibusq; suctis piscatorē agnoscere & cibū e manu capere. Tum ille paulum vltra digitos in esca iaculatus hamū singulos inuoluit verius q̄ capit: ab vmbra nauis breui conatu abfens. Ita ne ceteri sensiant: alio intus excipiēte centonibus raptū ne palpitatio vlla aut sonus abigat ceteros. Conciliatorē nosse ad hoc prodest. ne capiatur. Parcit piscator fugitiuo in reliquum gregem. Ferunt discordem socium duci socio insidiatū pulchre noto cepisse malefica voluntate. Agnitum in macello a socio cuius iniuria erat. Et dati dāni formula ex edicto condemnatum. Addit mucianus: estimata lite decem libris.

Ca.lx. De stella marina.

Claros sapientie auctores video mirari stellam in mari. Ea figura est caro admodum parua intus extra duriore callo. Huic tam igneum feruorem esse tradunt: vt omnia in mari tacta adurat. Om- nem cibum statim peragat.

Iber decimus: De auibus eorum naturis & historie!

Capitulum primum. De strutione.

Grandissimi & pene bestiarum generis strutio ca- meli affrici vel ethioopici altitudine equitis insidētis equo excedūt. celeritate vincūt. ad hoc datis pēnis vt cursum ad- iuuent. Nec a terra tollūtur. Vngule his ceruicis similes. quib⁹ dimicant bistulte cōprehendēdis lapidibus quos in fuga cōtra se- quentes ingerūt pedibus. Sed nō minus stoliditatis in tāta corpo- rum altitudine cum cola frutice occultauerint: latere se existimēt. Oua pro quibusdā habita vasis. Conosq; bellicos & galeas ador- nantes penne.

Ca.lii De fenice. & modo generationis.

A rabie fenicem nescio an fabusole vnus toto orbe nec visum

colta